

Kort meddelande

Naust på Björkö?

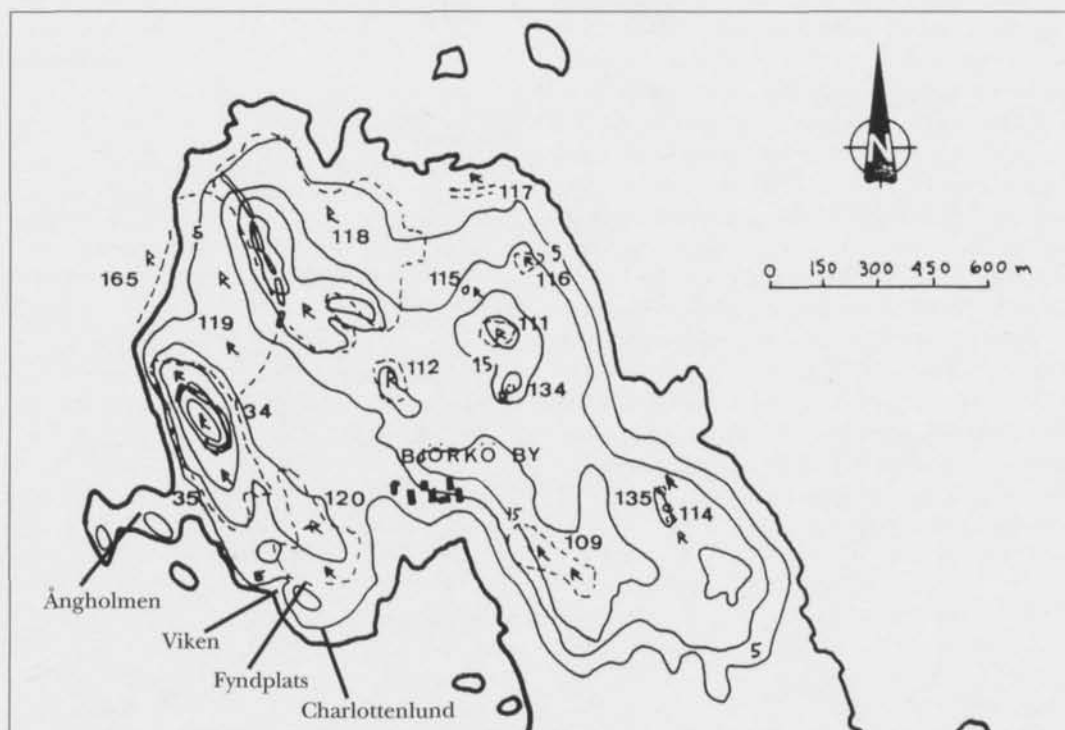

Fig. 1. Björkö's västkust med fyndplatsen för en eventuell båtuppläggningsplats markerad. Efter Holmquist-Olausson 1993, fig. 4.1. Detalj med tillägg.

Än en gång har marken på Björkö sårats och avslöjat en av sina hemligheter. På vägen, söderut, från Ångholmen mot Charlottenlund finns en plats som sannolikt varit en vik under vikingatiden och framåt i tiden. Kartor med 5-meterskurvan utmärkt visar detta tydligt (Holmquist Olausson 1993:29). Nu är där endast ett sankt område beväxt bland annat med älggräs. Inne i »viken» ligger dagens färhus. En terrassliknande hylla, längs den södra sidan, får vägen att ta sig upp för en backe och i denna backe har ett svart sår öppnats efter att en trädrot tagits bort. Ur detta svarta sår har, främst under sommaren 1999, ett flertal järnfragment och järnföremål

kommit upp i ytan, särskilt efter vibrationen i marken av motorfordon som fyr- och sexhjulringar. Värt att notera är nitbrickor och spikar. Att denna vik varit idealisk att ta in båtar i har diskuterats till viss del och en tanke förs nu fram att denna plats kan dölja en båtuppläggningsplats. Runt omkring finns plana, stenfria ytor, idealiska att förvara små båtar på, samt stenrader och i närheten finns gravfält. Kvarnbackagravfältet innehåller åtminstone tre av Björkö's få skeppssättning, öster om färhusen.

På Adelsö finns lämningar efter två naust (betr. företeelsen, jfr. Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid 12, sp. 251ff) norr om

Alsnöhus. Den bäst bevarade av dem har med hjälp av strandlinjeförskjutningen daterats till medeltid. Den andra ligger i höjd med den vikingatida strandlinjen. Runt nausten på Adelsö kan svaga terrasseringsringar och röjda ytor iakttas i hagmarken. Hagen begränsas i nordväst av en stensträng. Det medeltida nauset och en liten terrassyta i sydöst undersöktes under åren 1992 – 93. En grävd ränna med uppkastad vall mot söder framkom emedan den norra sidan föreföll vara en naturlig sluttning i terrängen. På terrassen låg rester efter en liten smedja med smidesgrop från slutet av medeltiden. Undersökningen gav ingen klar koppling till den medeltida lämningen men en vikingatida keramikskärva, under terrassytans stenpackning, antyder en äldre användning av området. Det möjliga vikingatida nauset är inte undersökt (Brunstedt 1996, s. 31 ff).

Under en kartering 1997 upptäcktes en båtlänning av nausttyp med stenfria, plana ytor i NV till S, samt två troliga båtlänningar av nausttyp, i Hemlanden på Björkö, RAA 118 (Hermodsson 1997:8f).

Med hänsyn till detta bör åtgärder i någon form vidtas på Björkö. Fyndplatsen bör inte endast grusas över, vilket är planerna för vägen, och glömmas bort. Denna vik kan visa en ny och viktig del av Björköns historia.

Linda Wählander

Lutens gränd 6

118 66 Stockholm

Referenser

- Brunstedt, S. 1996. *Alsnö Kungsgård. Forskningsprojekt Hovgården*. UV Stockholm, rapport 1996:71/1 (2).
- Hermodsson, Ö. 1997. *Björkö, Adelsö sn, Up. Fornlämningsbeskrivningar från specialinventering under 1997*. Riksantikvarieämbetet, Kunskapsavd. Dokumentationsenheten.
- Holmquist Olausson, L. 1993. *Aspects on Birka. Investigations and surveys 1976 – 1989*. Stockholm.
- Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid. Naust. Bd. 12. 1967.